Не без вагань взяв я на себе тимчасове редагування сільськогосподарської газети,— так як сухопутний чоловік не без побоювання взяв би на себе керування кораблем. Але я був у скруті, тож добра платня була мені дуже до речі. Постійний редактор газети йшов у відпустку, я погодився на запропоновані умови і зайняв його посаду.

Почуття, що в мене знов є робота, було чудове, і я працював цілий тиждень з непослабним задоволенням. Номер здали до друку, і я насилу діждався виходу газети — так мені хотілося дізнатись, чи приверне моя праця до себе чиюсь увагу? Коли надвечір я виходив з редакції, гурт чоловіків та хлопчаків унизу біля сходів розбігся хто куди, пропускаючи мене, і я почув, як один чи двоє сказали: "Це — він!" Звісно, я був приємно вражений цим. На ранок я застав біля сходів такий самий гурт, а вподовж усієї вулиці стояли парами й окремо особи, що зацікавлено придивлялися до мене. Гурт розступився й позадкував, коли я підійшов ближче, і хтось із натовпу сказав: "Гляньте, які в нього очі!" Я вдав, що не помічаю загальної уваги, але в глибині душі зрадів і вже вирішив написати про це своїй тітці.

Я піднявся невисокими сходами і, наблизившись до дверей, почув веселі голоси й дзвінкий сміх; відчинивши двері, я побачив двох молодиків, судячи з одягу — фермерів; їхні обличчя спершу зблідли й витяглися, коли вони побачили мене, а потім обидва вони прожогом вискочили у вікно. Мене це здивувало.

За півгодини ввійшов літній добродій з хвилястою бородою й тонкими, хоч і трохи суворими рисами обличчя. Я запросив відвідувача сідати. Видно було, що його щось непокоїть. Він скинув свого капелюха й поставив на підлогу, тоді витяг з нього червону шовкову хусточку й останній номер нашої газети.

Розклавши газету на колінах і протираючи хусточкою окуляри, він промовив:

— Ви — новий редактор?

Я відповів ствердно.

— Ви до цього редагували коли-небудь сільськогосподарську газету?

— Ні,— сказав я,— це моя перша спроба.

— Воно й видно. А чи є у вас якась сільськогосподарська практика?

— Ні, гадаю, що ні!

— Я підсвідомо відчував це,— промовив старий добродій, накладаючи окуляри, тоді суворо глянув крізь них на мене і згорнув газету зручніше.— Я хотів прочитати вам те, що збудило в мене це відчуття. Ось цю передову. Послухайте й скажіть, чи не ви писали її:

"Ріпу ніколи не слід зривати, це псує її. Куди краще послати хлопчика, щоб він заліз на дерево й потрусив його".

— Ну, що ви на це? Бо я гадаю, що писали це ви?

— Що я на це? Думаю, непогано! Мені здається, що в цьому є сенс! У мене немає жодного сумніву, що багато мільйонів бушелів ріпи щороку гине в самій лише цій окрузі, бо ріпу зривають недостиглою, тимчасом як можна послати хлопчика потрусити дерево...

— Потрусіть свою бабусю! Ріпа не росте на деревах!

— Невже? Справді не росте?.. Але хто сказав, що росте? Це треба розуміти переносно, тільки переносно! Всяка людина, що хоч трохи

тямить у цій справі, збагне, що я мав на увазі — хлопчик мусить потрусити виноградну лозу!

Після цього старий підвівся, подер газету на дрібні клаптики, розтоптав їх, розбив кілька речей ціпком, сказав, що я тямлю в цій справі не більше, як корова, і пішов, грюкнувши дверима,— словом, поводився так, що мені спало на думку, ніби він чимось невдоволений. Однак, не знаючи, що його стурбувало, я не міг зарадити йому.

Трохи перегодом у двері вдерлася довгов'яза, хирлява істота з рідкими патлами до плечей та тижневою щетиною на всіх виступах та западинах обличчя; він зупинився і застиг непорушно, приклавши палець до вуст та схиливши голову й тіло в позі людини, що до чогось прислухається. Не чути було жодного звуку. Та він усе прислухався. Ні звуку. Тоді він повернув ключа в дверному замку й обережно почав скрадатися до мене, доки не опинився на такій віддалі, що міг дістати мене рукою; тут він зупинився, і, хвилину-другу зацікавлено розглядаючи моє лице, витяг з-за пазухи згорнутий номер нашої газети й сказав:

— Ось що ви написали. Прочитайте мені, швиденько! Допоможіть мені! Я страждаю!

Я прочитав написане. І в міру того, як фрази зривалися з моїх вуст, я міг бачити, як йому легшає, як напружені м'язи на обличчі в нього послабли, тривожний вираз зникав, а умиротвореність та спокій розливалися по його рисах, як благодатне місячне проміння по пустельному краєвиду.

"Гуано — славна птиця, але догляд за нею вельми клопітний. Ввозити її можна не раніше червня й не пізніше вересня. Взимку її слід тримати в теплому приміщенні, де вона могла б висиджувати своїх пташенят".

"Очевидно, що сезон зернових у нас запізнився. Через це фермерові корисно було б висаджувати кукурудзу і сіяти гречану макуху в липні, а не в серпні".

"Щодо гарбуза. Це ягода, улюблена мешканцями внутрішніх районів Нової Англії, які для пирогів віддають їй перевагу перед агрусом, а так само й перед малиною, як кормом для корів, бо вона — ситніша й соковитіша. Гарбуз — єдиний їстівний плід родини апельсинових, що вистигає на Півночі, коли не рахувати плашкоподібних гарбузів та однієї чи двох відмін кабачка. Але звичай садити його в палісаднику разом з кущами виходить із моди, бо тепер всі вже визнають, що гарбуз, як тінисте дерево, не виправдав себе".

"Нині, коли наближається гаряча пора, і гусаки починають нереститися..."

Схвильований відвідувач підскочив до мене, потис мені руку й промовив:

— Годі, годі! Цього досить! Тепер я бачу, що я з глузду не з'їхав, бо ви прочитали те саме, що й я, слово в слово! Але, незнайомцю, коли я вперше прочитав це сьогодні вранці, я сказав собі: я зроду-віку не вірив цьому, хоч друзі тримали мене під пильним наглядом, проте тепер я вірю, що я таки божевільний; і я так заволав, що було чути за дві милі, а тоді вискочив, щоб убити кого-небудь, бо, бачте, я зрозумів, що рано чи пізно дійде до цього,— то краще вже відразу! Я прочитав удруге один абзац, щоб переконатися, що я справді божевільний; потім підпалив свій дім і взявся до діла. Я покалічив кількох людей, одного загнав на дерево, звідки можу зігнати його, коли схочу. Але я вирішив дорогою зайти сюди, щоб перевірити себе ще раз. Тепер я перевірив, і це щастя для того бідолахи на дереві. Я напевно порішив би його, вертаючись назад! До побачення, сер, до побачення; ви зняли великий тягар з моєї душі! Якщо мій розум витримав натиск однієї з ваших сільськогосподарських статей, то його тепер нічого не зможе пошкодити! На все добре!

Я відчув деяку незручність, взявши до уваги ті каліцтва й підпали, якими розважалася ця істота, бо мимоволі відчував, що певною мірою я — його співучасник. Але ці думки швидко розвіялися, коли в кімнату ввійшов постійний редактор. (Я подумав: якби ти поїхав до Єгипту, як я тобі радив, я б уже доклав свою руку, але ти не захотів. Нічого іншого від тебе не можна було й чекати.)

У редактора був сумний, збентежений і пригнічений вигляд.

Він оглянув руїну що вчинив старий бешкетник та двоє молодих фермерів, і сказав:

— Сумна історія, дуже сумна. Розбито пляшку з клейстером і шість шибок, плювальницю і два підсвічники. Але це не найгірше. Підірвано репутацію газети — і боюся, що назавжди. Правда, на газету небувалий попит, вона ніколи ще не мала такого великого тиражу й такої слави; але чи добре заживати слави божевілля і наживатися на власному недоумстві? Друже мій, присягаюся, що на вулиці повно людей, деякі повилазили на паркани, чекаючи нагоди поглянути на вас, бо думають, що ви збожеволіли. І мають право думати так після ваших передових. Ці статті ганьблять журналістику. І чого це вам спало на думку, ніби ви можете редагувати таку газету? Ви, очевидно, не знаєте навіть основ сільського господарства. Ви кажете про борону й борозну так, ніби це одне й те саме; ви кажете про період, коли корови міняють пір'я, радите приручати тхорів, бо ці тварини відзначаються грайливістю і чудово ловлять пацюків! Ви пишете, що устриця лежить спокійно, доки для неї виконується музичний твір — це ж чисте безглуздя. Устриці ніщо не може потривожити. Устриця завжди спокійна. Устриця зовсім не потребує будь-якої музики. О, сто чортів, що ви накоїли! Якби ви поставили досягнення неуцтва за мету свого життя — і тоді б ви не могли побити кращого рекорду, ніж цей, Я зроду не бачив чогось такого. Ваша замітка, що кінський каштан, як стаття комерції, набуває дедалі більшої популярності, явно розрахована на крах газети. Я вимагаю, щоб ви залишили роботу. І негайно. Не треба мені відпустки — я не міг би відпочивати, навіть якби мав для цього змогу. В усякому разі, доки ви

сидите на моєму стільці. Бо я весь час думатиму з жахом: а що ви там ще порадите читачеві в наступному номері? Я втрачаю рештки терпіння щоразу, як пригадую ваші міркування про устрицеві грядки під заголовком "Ландшафтне садівництво". Я вимагаю, щоб ви пішли геть. Ніщо в світі не змусить мене взяти відпустку! О, чому ви не попередили мене, що нічого, не тямите в сільському господарстві!

— Попередити вас, кукурудзяний качане, капустяна голово, гарбузовий сину? Вперше в житті я чую таку нісенітницю! Ось що я вам скажу: я працюю на редагуванні чотирнадцять років і вперше чую, що для цього потрібно щось знати. О ти, ріпо! Хто пише театральні рецензії для другорядних газет? Зграя якихось шевців та аптекарських учнів, що стільки ж тямлять в добрій грі, скільки я в добрій обробці землі, й ні на йоту більше. Хто пише літературні огляди? Люди, що ніколи самі не написали жодної книги. Хто неподільно керує фінансами? Люди, що мають достатні підстави анічогісінько в них не тямити. Хто критикує індіянські кампанії? Джентльмени, що не знають різниці між бойовим кличем та вігвамом, що ніколи не тікали стрімголов від томагавка і не висмикували стріл із своїх родичів, щоб розкласти на привалі багаття. Хто закликає в пресі до тверезості та найбільше галасує про шкідливість алкоголю? Люди, що не бувають ні хвилини тверезі,— хіба що в могилі протверезяться. Хто редагує сільськогосподарські газети — хіба не такі ж ріпи, як ви? Здебільшого це люди, що, провалившись на ниві поезії, писанині низькопробних кримінальних романів, сенсаційних драм, хроніки, хапаються за сільське господарство, як за тимчасове пристанище на шляху до притулку для бідних. Ви смієте розказувати мені про газетну справу? Я, сер, пройшов її від Альфи до Омахи і кажу вам: що менше у людини знань, то більше вона галасує і більшої платні вимагає! Хто зна, якби я був неук, а не освічена людина, і нахаба, а не скромняга,— чи не зажив би я собі слави в цьому холодному егоїстичному світі? Я покидаю вас, пане. Коли до мене ставляться так, як ви, я навіть радий піти геть! Але я виконав свій обов'язок. Я виконував свої обов'язки, скільки мені було дано їх виконати! Я сказав, що збільшу тираж до двадцяти тисяч примірників,— і якби мені ще два тижні, то збільшив би його. І я дав вам найкращу категорію читачів, яких

будь-коли мала сільськогосподарська газета — без жодного фермера, без жодної людини, що могла б відрізнити стебло кавуна від персикового дерева,— навіть якби від цього залежало все його життя. Ви, хлібне дерево, втрачаєте на цьому, а не я. Прощавайте!

І я вийшов.